

Den franska politikens svårigheter

Regeringsproblemet var den tredje franska republikens stötesten. På sjuttiofem år kom nära hundra ministärer; de många och långa regeringskriserna var det mest observerade draget i fransk parlamentarism. Den fjärde republiken har velat komma från detta system. I den nya författningen finns en rad bestämmelser som avser att trygga en viss ministeriell stabilitet. Men svårigheterna är oerhörda. Den nuvarande regeringen, ledd av Blum, kom till först efter flera veckors debatter och förhandlingar, och dess livslängd beräknas till några få veckor. Den underliggande orsaken är, både i den tredje och den fjärde republiken, ett partiväsen som gör icke blott homogena majoritetsregeringar, utan även stabila koalitionsregeringar hart när omöjliga. Och likväl är skillnaden mellan partiväsendet före och efter ockupationstiden betydande.

Under tiden 1875—1940 anslöt sig en stor del, i regel majoriteten, av den franska representationens medlemmar till grupper av ytterst löslika och skiftande karaktär. Från session till session växlade gruppernas namn, styrkeförhållanden och politiska syften; då man använde beteckningar som höger, center och vänster för att känneteckna tendenserna hos de tolv eller femton registrerade grupperna i deputeradekammaren innebar detta en stark schematisering. Blott radikalsocialister och i än högre grad socialister och kommunister bildade fast organiserade partier; dessa riktningar fick först med folkfrontssegern 1936 majoritet. I allmänhet bildades en regering ur centern samt några grupper till höger eller vänster om denna. En obetydlig förändring i den politiska konstellationen ledde till att en eller annan grupp avföll från regeringsblocket, och därmed blev regeringens avgång nödvändig. Avgången medförde som regel blott en ombildning av ministären, icke att makten gick över till helt andra riktningar. Sakligt-politiskt var stabiliteten vida större än som framgick av de talrika och segslitna kriserna. Vad man kallat hopplappnings-systemet, dvs. modifikation i det tal av ministärens sammansättning och underlag, dominerade.

Nu är läget ett helt annat. De tre stora partier, folkrepublikanerna, socialisterna och kommunisterna, vilka äger omkring tre fjärdedelar av platserna i nationalförsamlingen-

deputeradekammaren är ytterst fast organiserade. En regering kan icke längre bildas genom förhandlingar mellan ett fåtal gruppchefer, som för några årtionden sedan, utan här för krävs sanktion av de medverkande partierna genom partikongresser eller riksdagsgrupper. Partidisciplinen är så sträng att en överträdelse av partiledningens direktiv ter sig som en orimlighet. Ur denna och andra synpunkter liknar alla de tre partierna i mycket de till totalt maktövertagande siktande partier som under de senaste årtiondena spelat en så ödesdig roll i europeisk demokrati. Särskilt de två största partierna, folkrepublikanerna och kommunisterna, förklarar sig vara bärare av en principiell åskådning, vilken de syftar till att i sin helhet realisera. Men detta hindrar dem icke att — i likhet med nazister och kommunister i andra länder — lägga sin propaganda taktiskt och opportunistiskt. I de områden där det passar talar kommunisterna som om de vore moderata vänstermän, och folkrepublikanernas anpassning efter miljön är knappast mindre fullständig. Betecknande för dessa partier är också att de be-

kämpar varandra med ytterlig hätskhet, trots att de hittills varit tvungna till samarbete i regeringen. Vid sidan av de tre huvudpartierna har visserligen de mera löst sammanfogade radikala och konservativa grupperna växt i styrka, men de framstår fortfarande, med omkring en tiondel av rösterna och mandaten vardera, som partier av andra klass.

Hur skall då en någorlunda enhetlig och stabil regering komma till stånd? I fråga om enhetligheten är redan på grund av nu berörda omständigheter en verkligt god lösning utesluten. Socialister och kommunister kunde möjligen tänkas bilda ett regeringsblock, men de äger inte längre majoritet; de s. k. antimarkxistiska partierna har 325 mandat mot marxisternas 293. En regering av rent borgerlig karaktär är likaså av flera skäl utesluten. Folkrepublikanerna, som med sin kristligt färgade radikalism samlar ytterst heterogena åsiktsgrupper, kan icke gärna samverka med de andra borgerliga riktningarna ensamt. En koalition av folkrepublikanerna och socialister kan ej bilda underlag för en regering redan därför att den saknar majoritet; socialisterna skulle för övrigt icke våga ett sådant samarbete av fruktan att förlora ytterligare röster till kommunisterna.

Härtill kommer en speciell svårighet, den kanske värsta. Kommunisterna har majoritet inom arbetarklassen och framför allt inom fackföreningarna. Att de utan revolution eller utländsk inblandning skulle nå majoritet eller över huvud vinna mycket mer än de trettio procent av rösterna de nu har lär allmänt anses uteslutet. Men de innehar en nyckelposition i högre grad än något annat parti, ty de kan åtminstone inom ganska vida gränser bestämma över fred eller krig på arbetsmarknaden. De hotar öppet, senast vid ministären Blums framträdande, att anordna strejker, sabotage och oroligheter, om inte tillräcklig hänsyn tas till deras krav. Denna utpressning genom strejkhott är i dagens Frankrike effektiv, ty det enda nödvändiga är att få fart på produktionen. I motsats till andra partier har kommunisterna sålunda ett

brukbart utomparlamentariskt vapen, och det kan ej förvåna att de med sin i grunden antidemokratiska åskådning hänsynslöst använder det. En regeringsbildning utan kommunismen framstår därför som ett vågspel; kommunisterna själva begär såsom det största partiet — trots att de utgör en extremistisk minoritet — rent av ledningen i regeringen.

I denna situation har samregerandet länge fortsatt; alla de stora partierna har — bortsett från Blums expeditivregering — bildat underlag för ministären, men regeringen utgör härvid icke ett organ för bestämda politiska syften, icke ens ett uttryck för allmän demokratisk värdegemenskap; tvärtom är dess roll ett slags ömsesidig bevakningstjänst. Enighet består blott på en punkt: i fruktan för och misstänksamhet mot de andra parterna. Partiernas hat kedjar dem samman. Det är en karikatyr på samregering.

Många hoppas och långt flera fruktar att denna blandning av djupa motsättningar och nödtvunget samarbete skall avlösas av diktatur. En kris som förvärrar det inre läget kan ge kommunisterna anledning att framkalla en brytning i hopp om att med stöd av en del socialister erövra den totala makten. En sådan aktion kan emellertid också leda till att antidemokratiska strömningar bland de nu mot regimen lojala borgerliga partierna tar överhanden och att de Gaulle, vars öppna anhängare nu är fåtaliga, likt Napoleon III för hundra år sedan får sin stora chans.

Men en annan utveckling är möj-

lig och lär av de flesta lugna iakttagare anses mest sannolik. De totalitära tendenser som präglar kommunisterna och som i viss mån gör sig gällande även inom de demokratiska partierna kan försvagas, toleransen och viljan till ärligt samarbete kan ökas. Man kan få demokratiska vanor och till och med demokratiska åsikter genom att verka inom den demokratiska regimen. En förbättring av det ekonomiska läget är dock den centrala förutsättningen för en sådan utveckling; allt hänger därför på produktionens utbyggande och valutans stabilisering. Vad särskilt kommunisterna beträffar kan en förbättring tänkas tvinga dem att helt överge sitt redan en smula undanskjutna revolutionära program. Det kan också tänkas att deras grepp över arbetarmassorna så försvagas att regeringar kan bildas oberoende av utomparlamentariska påtryckningar. I båda fallen är en förutsättning uppnådd för en reellt fungerande parlamentarisk regim.

20/12

En underlig konflikt mellan adel och ofrälse

har under de senaste åren tillspetsats i en rad rättegångar. Adelsmännen vill vara ensamma om sina namn och stämmer de ofrälse släkter som, säkerligen oftast i god tro och utan pretentioner på att tas för adelsfolk, lagt sig till med samma namn. Enligt nu gällande föreskrifter om antagande av släktnamn är nya motsättningar uteslutna, eftersom äldre namn skyddas mot alla imitationer. Processerna har därför genomgående gällt släkter som under lång tid, stundom i flera generationer, haft de namn som adelsmännen med eller utan framgång söker beröva dem. Striderna om namnen Lagerkrans, de Besche, Kalling och Pauli är kända exempel; sist har en

icke adlig släkt Aminoff, som sedan mer än femtio år burit namnet, blivit namnlös genom en aktion av den adliga ätten Aminoff.

Det hela är ju en småsak. Att det ännu finns personer som av ståndshögfärd drives att processa om andras länge innehavda namn måste för de flesta te sig lika löjligt som förvånande. Men alltför ofta har på detta sätt oantastliga människor utsatts för obehag och förödmjukelser. Det borde bli ett slut på detta spektakel.